

en het bewustzijn als „Vorgänge”, dan komt men op deze lijn en daarmee tot de bekende paradox van Heraclitus, dat men zich niet tweemaal in denzelfden stroom kan baden: het πάντα ῥεῖ neemt alle vastheid en zekerheid weg; alle definitie en alle wetenschap houdt op.

Alleen in de erkenning van het ideëele als realiteit is ont-koming aan dezen dood gegeven, niet in eene door het leven zelf gelogenstrafte, mechanistische opvatting van het woord. Trouwens dat niet alleen door scherts en boos opzet onzekerheid komt in de beteekenis en het gebruik der woorden, kon Cobet uit zijne studiën zelf bekend zijn. Uit tal van plaatsen bij Cicero, om van minder gelezen schrijvers niet te spreken, blijkt immers dat reeds het oudste Romeinsche recht rekening hield met bona-fide-verschillen over de beteekenis van een woord; ik herinner slechts aan de woorden uit de Twaalf tafelen: *uti lingua nuncupassit* en aan de plaats uit de Digesta: „in praetoris stipulationibus, si ambiguus sermo acciderit, praetoris erit interpretatio; eius enim mens aestimanda est” ³⁴). Wanneer Cicero in eene zijner redevoeringen zegt: „non id, quod intellegitur, sed id quod dicitur, valebit” ³⁵), blijkt daaruit toch zeker dit wel, dat over de beteekenis van een woord verschil kon bestaan, zij het ook dat hij meent, dat een soort van lexicale beteekenis vaststaat.

„Verba valent usu”, luidt een spreekwoord, aansluitende aan een gezegde van Horatius: „usus, quem penes arbitrium est et ius et norma loquendi” (Epist. 3, 71). Bij hem slaat die usus op het vervangen van oude woorden door nieuwe en het weder opkomen van oude. Maar de usus beslist ook over de beteekenis. ’t Gebruik beslist of eene beteekenis uit de gewestelijke taal zal overgaan in de algemeene spreek- en